

Маріупольський
університет

«Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»

Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-
практичної конференції

31 травня 2024

Київ 2024

УДК 34(063)

ББК 67Я431

«Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»: Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 226 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 19.06.2024).

Організаційний комітет:

Голова	Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;
Заступник голови	Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;
Члени оргкомітету:	Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор; Марія ПОЖИДАЄВА, професор кафедри права, доктор юридичних наук,; Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук; Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КОВЕЙНО, старший викладач кафедри права; Вікторія КОНОВАЛОВА, адвокат, Голова Ради відділення Асоціації правників України в Донецькій області

Збірник містить матеріали XII Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», яка відбулася 31 травня 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми теорії та практики сучасного державотворення та правотворення в Україні в умовах становлення та розвитку національної правової системи в галузях конституційного, адміністративного, міжнародного, цивільного, кримінального, кримінально-процесуального, господарського, фінансового, екологічного, трудового права, а також загальної теорії та історії держави і права.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики сучасного розвитку державотворення та правотворення в Україні. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

ШЕБАНІЦ Діана,

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри права Маріупольського
державного університету

ШЕБАНІЦ Віталій,

здобувач першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 081 Право Маріупольського
державного університету

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні стало явищем, яке не існувало на теренах сучасної України більш ніж півстоліття. Суто теоретичні питання набули статусу практичних.

Обмеження прав людини під час воєнного стану є складним питанням, яке потребує ретельного вивчення адже цей інститут забезпечує балансування між потребами безпеки та захистом прав і свобод людини.

В Україні обмеження прав людини почали застосовуватись після 24 лютого 2022 року внаслідок розпочатого повномасштабного вторгнення росії. Військовому командуванню в умовах воєнного стану було надано право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану. Для цього військове командування наділяється правом видавати обов'язкові до виконання накази і директиви з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1], затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX [2], в Україні введено воєнний стан, який відповідно до вимог чинного законодавства продовжує діяти і зараз.

Статтею 3 Указу визначено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [3].

Конституція України (ст. 64) передбачає можливість обмеження прав і свобод людини й громадянина «...в умовах воєнного або надзвичайного стану», але з істотними застереженнями в частині прав і свобод, що не підлягають обмеженню (всього – 18 статей).

Таким чином можуть підлягати обмеженню наступні права:

- недоторканність житла;
- таємниця листування, телефонних розмов;
- втручання в особисте і сімейне життя;
- свобода пересування, вільний вибір місця проживання;
- свобода думки і слова;
- право збиратися мирно;
- право на працю;
- право на освіту.

Водночас правове регулювання обмеження прав і свобод людини в умовах воєнного стану здебільшого здійснюється не законами, а підзаконними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України на реалізацію частини першої ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо комендантської години, перетину кордону України, трудової повинності тощо [4, с. 46].

Таким чином, людина не може в окремих місцях вільно пересуватись, вона повинна при собі мати документи, що підтверджують особу, в неї можуть відібрати автомобіль посеред вулиці. В її будинок може влучити ракета, БПЛА, снаряд або її просто можуть виселити з домівки. Так, можна бачити, що держава намагається здійснити компенсацію за зруйноване житло, проте швидко це не відбувається, та виходить, що людина взагалі стає без прав, без житла, без свободи. В обмеженні пересування можна помітити, що чоловіки від 18 до 60 років не можуть виїздити з країни, хоча це є правом людини, а з іншого боку – в країні військовий стан, тому тут завжди буде гостре та тонке лезо.

На третьому році війни в Україні приймається «Закон про мобілізацію» (Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку) [5], який набрав чинності 18 травня 2024 року, та передбачає обмеження в праві керування транспортним засобом щодо ухилинтів від військової служби.

Останні події, які сколихнули українських громадян що знаходяться за кордоном це запровадження Кабінетом Міністрів України тимчасових обмежень окремих консульських послуг за кордоном, зокрема видачу паспортів військовозобов'язаним чоловікам від 18 до 60 років, про що було оголошено 23 квітня 2024 року.

Важливо, щоб будь-які обмеження були чітко обґрунтованими, законними та пропорційними. Необхідно також забезпечити доступ до ефективних засобів правового захисту для людей. Обмеження під час воєнного стану є винятковою мірою, яка може бути застосована лише за крайньої необхідності. Важливо, щоб такі обмеження відповідали міжнародним стандартам та не використовувалися для ущемлення демократії та прав людини.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 18.05.2024)
2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України № 2102-IX від 24.02.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення 18.05.2024)
3. Правові наслідки та обмеження в умовах воєнного стану. Профспілка працівників освіти і науки України. *Профспілка працівників освіти і науки України*. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9309-pravovi-naslidky-ta-obmezhenia-v-umovakh-voiennoho-stanu.html> (дата звернення 18.05.2024)
4. Гриньо Д. Д. Обмеження прав і свобод людини в умовах воєнного стану в Україні. *Часопис Київського університету права*. Вип. 2. 2023. С. 45-48.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку: Закон України № 3633-IX від 11.04.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#n152> (дата звернення 18.05.2024)